

Forfatter: Henrik Blicher

Titel: Senklassicisme (1760-1800)

Citation: Henrik Blicher: "Senklassicisme (1760-1800)", i Henrik Blicher: *Senklassicisme (1760-1800)*. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-periods-1760-1800-shoot-idm140580043997344.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Bibliografi

- Litteraturhistorier
- Antologier
- Anden nyttig og citeret periodelitteratur (kronologisk)

Litteraturhistorier

Vilh. Andersen og Carl S. Petersen: *Illustreret dansk Litteraturhistorie*, bd. II, 1934. Bindet er betegnet Det attende Aarhundrede og falder i 6 dele fordelt på 3 hovedforfattere og deres respektive samtid (omtrentlige sidetal i parentes): a) Ludvig Holberg (160), b) Holbergs Samtid 1700-1750 (200), c) Johannes Ewald (100), d) Ewalds Samtid 1750-1785 (250), e) Jens Baggesen (115), f) Baggesens Samtid 1785-1800 (200).

F.J. Billeskov Jansen: *Danmarks Digtekunst*, bd. II, 1947. Bindet er betegnet Klassicismen og opdelt som følger: a) Højklassicismen 1719-30, b) Rokoko'en 1730-66, c) Løftelsens mange Kildespring 1746-66, d) Hjertets og Viddets Klassicisme 1766-84, e) Sentimentalismen 1784-1802. Værket er disponeret efter genrer: Lyrisk Kunst, Fortællekunst, Dramatisk Kunst.

Mogens Brøndsted og Sven Møller Kristensen: *Danmarks litteratur*, 1972 (1963). Det relevante afsnit er betegnet Det 18. århundrede og domineret af Holbergs forfatterskab, som ideologisk set er kritisk rationalistisk og litterært set klassicistisk. Termen Oplysningstiden gælder hele perioden. Klassicismen står som den ene af to hovedstrøminger ('en forstands- og en følelsesretning' der svarer til Wessel og Ewald) over for en antiklassicisme omkring 1770. Følelsesretningen er foregrebet af pietismen og betegnes Følsomhed og Germansk renæssance.

F.J. Billeskov Jansen: *Dansk litteratur historie*, bd. II, 1976 (1967). Det relevante afsnit er betegnet 1700-tallet og omtrent disponeret som følger: a) Holbergs og Brorsons tidsalder. Deisme og pietisme, b) Frederik 5.s 'livsallige Regimente', c) Sneedorffs og Tullins tidsalder. Sorø-oplysningen og Natur-følsomheden, d) Ewald og Wessels tidsrum. Patos og komik, e) P.A. Heibergs, Rahbeks og Baggesens tidsrum. Rationalisme og sentimentalisme. - Per Dahl har (*Standard* 3/1999) sammentalt og karakteriseret: "Politikens litteraturhistorie [_] behandler Holberg (100), Stub (10), Brorson (15), Sneedorff m.fl. (60), Ewald (75), teatret (40) og Baggesen (15); fremstillingen er altså struktureret efter forfatterskaber og iøvrigt med Baggesen i en påfaldende marginal placering i forhold til forgængererne, mens Ewalds position stadig stiger -- et forhold som er fortsat i de senere års litteraturhistoriske behandlinger."

Johan Fjord Jensen et al. (red.): *Dansk litteraturhistorie*, del 3: "Borgerlig kultur. Litteraturen 1784-1807", bd. IV, 1983 (3. udg., 2000). Her benyttes: Rationalisme og sentimentalisme 1785-1800. 1700-tallet er fordelt på flere bind, jf. Per Dahls beskrivelse (*Standard* 3/1999): "I 'Dansk litteraturhistorie' falder en del af stoffet i bind 3 (Embedsmandskulturen under enevælden, samt et afsnit om folkedigtningen), men den største del i bind 4, der under overskriften 'Patriotismens tid' dækker perioden 1746-1807. Den er delt i 3 afsnit [_]: Den aristokratiske dannelse, Imellem aristokratiet og borgerlig kultur, Borgerlig kultur." Bindets første 250 sider er skrevet af Johan Fjord Jensen.

Jette Lundbo Levy et al. (red.): *Litteratur-historier. Perspektiver på dansk teksthistorie fra 1620 til nutiden*, 2004. Revision af 1994-udgaven. Det perioderelevante afsnit "Følsomhed, sentimentalisme, præromantik" er skrevet af Jette Lundbo Levy.

Antologier

Christian Molbech (red.): *Dansk poetisk Anthologie*, bd. I-II, 1830-32.

F.J. Billeskov Jansen (red.): *Den danske Lyrik. Før 1800*, 1963.

Anne-Marie Mai og Esther Kielberg (red.): *Moralske fortællinger 1761-1805*, 1994.

Karin Esmann Knudsen, Jørgen Aabenhus og Mogens Davidsen (red.): *Danske litterære tekster fra 1700-tallet*, 2002.

Anden nyttig og citeret periodelitteratur (kronologisk)

Jens Baggesens *Digtvandring eller Reiser i Europa i Begyndelsen af det attende og mod Enden af det nittende Aarhundrede*, 1807.

Johannes Ewalds *samlige Digte og dramatiske Arbejder samt Levnet og Meninger*, udg. af E.L. Thaarup, bd. I-II, 1856.

Frederik Rønning: *Rationalismens Tidsalder*, bd. I-III, 1886-99.

P. van Tieghem: *Le préromantisme*, bd. I-II, 1924-30.

Ludvig Holberg: *Peder Paars og Skæmtedigterne*, udg. af Georg Christensen, 1925.

Leopold Magon: *Ein Jahrhundert geistiger und literarischer Beziehungen zwischen Deutschland und Skandinavien 1750-1850*, bd. I, 1926. Vedr. Klopstock som Ewalds forudsætning.

Hakon Stangerup: *Romanen i det attende Aarhundrede*, 1936.

Ernst Frandsen: *Johannes Ewald. Et stykke dansk åndshistorie*, 2. udg. 1968 (1939).

Max Horkheimer og Theodor W. Adorno: *Oplysningens dialektik*, oversat af Per Øhrgaard fra *Dialektik der Aufklärung*, 1944, 1993.

F.J. Billeskov Jansen: *Poetik*, bd. I-II, 1941-1945. Især bd. II, kap. III, Komparativ Kritik, s. 69-86, der komparerer Tullin og Ewald.

Sven Møller Kristensen: *Digteren og samfundet i Danmark i det 19. århundrede*, bd. I, Guldalderetiden, 1965 (1942). Litteratursociologisk standardværk med "Tilbageblik på det 18. århundrede", s. 25-34.

K.F. Plesner: *Det smagende Selskab. Selskabet til de skønne og nyttige Videnskabers Forfremmelse 1759-1959*, 1959. Festskrift ved 200-årsjubilæet. I 1966 blev selskabet sammenlagt med Det danske Akademi.

Anne E. Jensen: *Studier over europæisk drama i Danmark 1722-1770*, bd. I-II, 1968.

Hans Carl Finsen: *Den romantiske bevægelse i Tyskland*, 1973.

Ludvig Holberg: *Epistler og Moralske Tanker*, udg. af Sigurd Højby, 1973.

Sven Hakon Rossel: *Mellem Holberg og Ewald 1730-66*, 1975.

Aage Henriksen, Erik A. Nielsen og Knud Wentzel (red.): *Ideologihistorie I. Organismetænkningen i dansk litteratur 1770-1870*, 1975. Den "romantiske organismefilosofi" har sit udgangspunkt i Goethes *Wilhelm Meister* og *Faust*, sin danske bannerfører i Henrich Steffens, sit første litterære nedslag i en række digte af Ewald fra 1770'erne og standes på halvvejen i Oehlenschlägers *Aladdin* (1805).

Jens Aage Doctor: *Herrens billeder. Borgerlig digtning I*, 1976.

Thomas Bredsdorff: *Digternes natur. En idéns historie i 1700-tallets danske poesi*, 1975.

Jens Aage Doctor: "Omkring humanismen - et foredrag", in: *Meddelelser fra Dansk Lærerforening*, 1979.

Poul Zerlang: *Dansk litterær opslagsbog*, 1985. Tidsafsnittet er omkranset af Barok 1620-1720 og begyndende Romantik 1800- og disponeret i a) Oplysning/Klassicisme 1720-1785 og b) Rationalisme og sentimentalisme 1785-1800. Div. litteraturhistoriske inddelinger refereres.

Lisbeth Worsøe-Schmidt: *Forfatter i Danmark 1894/1994*, 1994.

Jan Rosiek: "Romantikens status her og andetsteds", in: *Som Runer paa Blad. Arbejdspapirer om dansk litterær romantik*, red. Henrik Blicher, 1996, s. 1-9. Foredraget argumenterer for, at den Sterne-inspirerede Baggesen i *Labyrinten* og den 'opsætsige' Ewald i "Til Sielen. En Ode" (SS III 259) er vaskeægte romantik.

Flemming Conrad: *Smagen og det nationale. Studier i dansk litteraturhistorieskrivning 1800-1861*, 1996.

Flemming Lundgreen-Nielsen: "Sprogets munterhed. Christen Prams satiriske samtidsfortællinger 1786-87", in: *Digternes paryk. Studier i 1700-tallet. Festskrift til Thomas Bredsdorff*, udg. af Marianne Alenius et al., 1997, s. 267-87.

Povl Schmidt (red.): *Danske litterære tekster fra yngre middelalder*, 2000.

Henrik Blicher (red.): Schack Staffeldt: *Samlede digte*, I-III, 2001.

Mads Julius Elf og Lasse Horne Kjældgaard (red.): *Mere Lys! Indblik i oplysningstiden i dansk litteratur og kultur*, 2002. Om Holberg, Brorson, Ewald, Baggesen og Staffeldt.

Thomas Bredsdorff: *Den brogede oplysning. Om følelsernes fornuft og fornuftens følelse i 1700-tallets nordiske litteratur*, 2003. Om Holberg, Brorson, Ewald, Thorild, Bellmann.